

บทที่ 3

ศึกษาหลักการบรรเลงและการสอดทำนองในวงเครื่องสายไทย

เครื่องสายไทย เป็นวงดนตรีประเภทที่ใช้เครื่องดนตรีที่เป็นสายในการดำเนินทำนองเป็นหลัก ลักษณะเสียงของวงเครื่องสายไทยโดยรวมแล้วเป็นวงที่มีเสียงเบา นุ่มนวล เพราะเครื่องดนตรีหลักในวงเป็นเครื่องสาย ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ นอกจากนี้ยังประกอบไปด้วย ขลุ่ยเพียงออ โทนร่ำมะนา และเครื่องประกอบจังหวะ ลักษณะนี้เป็นการประสมวงเครื่องสายเครื่องเคียว ซึ่งจะมีเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองอย่างละ 1 ชิ้น ด้วยปัจจัยด้านเสียงของวงเครื่องสายไทยที่มีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายเป็นหลัก การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นจึงต้องมีการประสานกันอย่างกลมกลืน ไม่บรรเลงขัดกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน้าที่และทางในการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น

ในการศึกษาหลักการบรรเลงและการสอดทำนองในวงเครื่องสายไทยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน โดยกล่าวถึงหลักการบรรเลงของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทย เฉพาะ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ โดยแบ่งออกเป็น ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะเสียง วิธีการบรรเลง และลักษณะการบรรเลง ส่วนที่ 2 กล่าวถึงการสอดทำนองในวงเครื่องสายไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคุณสมบัติที่ดีของการสอดทำนองเพลงไทยในวงเครื่องสายไทย ควรมีลักษณะอย่างไรนอกจากนี้จะได้ทำการยกท่วงทำนองที่มีความโดดเด่นในเพลงเร็ว เรื่องแขกมดดินหมู มาเป็นตัวอย่างในการสอดทำนองในวงเครื่องสายไทย โดยศึกษาเฉพาะ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ เท่านั้น

หลักการบรรเลงในวงเครื่องสายไทย

ในการศึกษาหลักการบรรเลงในวงเครื่องสายไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะเครื่องดนตรีในวงเครื่องสายไทย ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ โดยศึกษาเรื่องลักษณะทางกายภาพ ลักษณะเสียง วิธีการบรรเลงและลักษณะการบรรเลง ซึ่งองค์ประกอบต่างๆเหล่านี้ ต่างเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเครื่องดนตรีแต่ละประเภทและส่งผลต่อการบรรเลงรวมในวงเครื่องสายไทย อีกด้วยประการหนึ่ง

ซอด้วง

ลักษณะทางกายภาพของซอด้วง

ซอด้วง เป็นซอสองสาย กระจับปี่มีลักษณะคล้ายกระจับปี่ไม้ไผ่ ปากกระจับปี่กว้างประมาณ 7 เซนติเมตร ตัวกระจับปี่ยาวประมาณ 13 เซนติเมตร ใช้นิ้วงูเหลือมขึ้นหน้าซอ คันทวนซอ ยาวประมาณ 72 เซนติเมตร ส่วนบนโค้งไปด้านหลังและผายออก มีลูกบิด 2 อัน มีลูกบิด 2 อัน ลักษณะคล้ายกับเมื่อบัวหัวเสา คันชักยาวประมาณ 68 เซนติเมตร ใช้นิ้วหางม้าประมาณ 120-150 เส้น³⁴

ลักษณะเสียงของซอด้วง

ลักษณะเสียงของซอด้วง มีความกังวานแหลม และดั่งชัดเจนสามารถกระตุ้นความรู้สึกให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้อยตามได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอารมณ์ที่แสดงถึงความโศกเศร้า รันทดใจ ในบทเพลง

เสียงของซอด้วงเกิดจากการสั่นสะเทือนในการเสียดสีระหว่างสายคันชักซึ่งทำด้วยหางม้ากับสายซอซึ่งทำด้วยไหม การสั่นสะเทือนจะผ่านเข้าไปไม้เล็กๆที่เรียกว่า "หย่อง" ซึ่งหนุนระหว่างสายซอกับหนังที่ขึงหน้ากระโหลกซอทำให้เกิดการสั่นสะเทือนในหนังหน้ากระโหลกและเกิดเป็นเสียงเข้าสู่ช่องลำโพงในกระโหลกซอผ่านออกทางด้านหลัง แต่การที่จะเกิดการสั่นสะเทือนในสายได้นั้น สายหางม้าที่เป็นคันชักซอต้องมีฝู่นของยางสนอ้อมอยู่ เพราะผงของยางสนจะเป็นตัวที่ทำให้เกิดความฝืดในระหว่างเกิดการเสียดสี

เสียงสายเปล่าของซอด้วงอนุโลมเทียบตามเสียงในดนตรีสากลได้ดังนี้ คือ สายทุ้มอนุโลมเท่ากับเสียง ซอล สายเอกอนุโลมเท่ากับเสียง เร เมื่อนับเสียงจากสายทุ้มไปหาสายเอกทีละเสียง จะได้เสียงที่ปฏิบัติตามปกติทั้งหมด 9 เสียง มีเสียงที่ปฏิบัติพิเศษทั้งหมด 10 เสียง

วิธีการบรรเลงและลักษณะการบรรเลงซอด้วง

1. การใช้คันชักสีเข้า 2-4 เสียง

³⁴ ธนิต อยู่โพธิ์, เครื่องดนตรีไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (พระนคร : ศิวพร, 2510) หน้า 86-87.

การใช้คันชักสีเข้า 2 - 4 เสียง เป็นการสีอกเข้า 2 ถึง 4 จังหวะในอัตราจังหวะ ฉิ่ง-ฉาบ 2 ชั้น ให้ได้เสียงถึง 4 เสียง

2. สีเก็บ

เป็นการสีดำเนินทำนองด้วยเสียงถี่ๆ กว่าเนื้อเพลงธรรมดา ถ้าเขียนเป็นโน้ตไทย 1 ห้อง จะมีโน้ต 4 ตัว

3. นิ้วประ

เป็นการสีสายเปล่า แล้วใช้บริเวณข้อมือมือเหนือโคนนิ้วกลางแตะและยก สลับกันถี่ๆ ร่วมกับการสีสายเปล่าในอัตราความเร็วพอประมาณ จะเกิดเป็นเสียงสูงต่ำสลับกันไปภายในหนึ่งคันชักออกหรือคันชักเข้า

4. พรมนิ้ว

โดยการใช้ปลายนิ้วแตะเร็ว ๆ ให้เกิดเป็นเสียงที่สูงขึ้นไปสลับกับเสียงเดิมถี่ ๆ ซึ่งละเอียดกว่าประ แบ่งออกเป็น

- พรมนิ้วเปิด คือ การสีด้วยวิธีพรมนิ้ว ณ เสียงใดเสียงหนึ่ง โดยให้กระบวนการพรมนิ้วจบลงด้วยการยกนิ้วขึ้นโดยการสีคันชักออกหรือคันชักเข้า 1 ครั้ง และใช้นิ้วใดนิ้วหนึ่งกดขึ้นเสียงไว้แล้วตามด้วยการกดนิ้วต่อไปด้วยวิธีพรมนิ้วเสียงเด่นที่เกิดขึ้นจะเป็นเสียงจากนิ้วที่กดขึ้นเสียง

- พรมนิ้วปิด การสีด้วยวิธีพรมนิ้ว ณ เสียงใดเสียงหนึ่ง โดยให้กระบวนการพรมนิ้วจบลงด้วยการกดนิ้วไว้ที่สายซอโดยการสีคันชักออกหรือคันชักเข้า 1 ครั้ง และใช้นิ้วใดนิ้วหนึ่งกดขึ้นเสียงไว้แล้วตามด้วยการกดนิ้วด้วยวิธีพรมนิ้วแตะยกถี่ๆ โดยไม่เปิดนิ้วสูง เสียงเด่นที่เกิดขึ้นจะเป็นเสียงจากนิ้วที่แตะยก แตะยก

- พรมนิ้วจาก โดยใช้นิ้วชี้และนิ้วกลางเรียงชิดติดกันกระทบลงไปบนสาย พร้อมกันโดยเร็ว 2-3 ครั้ง โดยนิ้วชี้อยู่ที่ตำแหน่งปกติและเปิดไปสีสายเปล่า เสียงเด่นที่เกิดขึ้นจะเป็นเสียงของสายเปล่าคละเคล้ากับเสียงจากนิ้วกลางที่จงใจกดผิดตำแหน่ง

- พรมนิ้วเปล่า เป็นการสีสายเปล่า โดยใช้บริเวณปลายนิ้วมือของนิ้วกลางแตะยก แตะยกสลับกับการสีสายเปล่าในอัตราความเร็วพอประมาณ จะเกิดเป็นเสียงสูงต่ำสลับกันไป การพรมนิ้วเปล่านั้นมีลักษณะการปฏิบัติคล้ายคลึงกันกับการทำนิ้วประแต่จะแตกต่างกันตรงการใช้ส่วนของนิ้วกลาง

5. ครั้นนิ้ว

โดยการใช้นิ้วชี้กดขึ้นเสียง ตามด้วยนิ้วกลางและใช้นิ้วกลางเลื่อนขึ้นเลื่อนลงให้เกิดครึ่งเสียง ในขณะที่ทำครึ่งเสียงอยู่ที่พรมนิ้วปิดไปด้วย

6. นิ้วแอ้

วิธีการบรรเลงประเภทนี้ใช้น้อยในซอด้วงและซออู้ เพราะเป็นการบรรเลงคลอ การขับร้อง วิธีการ โดยใช้นิ้วชี้แตะตรงตำแหน่งรัศมีและเลื่อนนิ้วลงมายังตำแหน่งของเสียงที่หนึ่ง พร้อมกับเริ่มต้นสีด้วยคันชักออก และจบด้วยคันชักเข้า

7. ขยี้โดยการใช้นิ้ว

การสีเก็บเพิ่มขึ้นอีก 1 เท่าตัว (ในช่วงจังหวะเดียว) โดยใช้คันชักออกหรือเข้าเพียง 1 ครั้ง (1 ห้องโน้ตไทย จะมี 8 ตัวโน้ต)

8. การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นเป็นคู่ 5

โดยการใช้นิ้วชี้กดลงในตำแหน่งของนิ้วก้อย และไล่เรียงเสียงต่อไปอีก 3 เสียง ทั้ง สายเอกและสายทุ้ม

9. รูคินิ้ว

เป็นวิธีสีซอ โดยการใช้นิ้วเลื่อนตำแหน่งเสียงให้สูงขึ้นจากปกติอีกหนึ่งช่วงเสียง หรือมากกว่า

10. สะบัด มี 2 ลักษณะ

1. สะบัดนิ้ว เป็นการสีคันชักออกหรือคันชักเข้า 1 ครั้ง และใช้นิ้วของมือซ้ายแตะ สะบัดลงบนสายซอให้ได้ 3 พยางค์ โดยใช้ความเร็วพอสมควร

2. สะบัดคันชัก โดยการใช้คันชัก เข้า-ออก-เข้า ให้เกิดเป็น 3 หน่วยเสียงติดต่อกัน อย่างรวดเร็วเพื่อทดแทนตำแหน่งเสียง 1 พยางค์

11. ขยี้คันชัก

เป็นวิธีการสีเก็บเพิ่มขึ้นอีก 1 เท่าตัว ในช่วงจังหวะเดียวกันโดยใช้คันชัก 1 คันชัก ต่อ 1 เสียง

12. สีแผ่ว

โดยการใช้ซอใช้วรรคตอนหรือประโยคที่ต้องการให้มีความคังของเสียงซอเบาลง กว่าปกติ

13. สีให้เสียงเบาลงหรือดั่งขึ้น

โดยการใช้ซอในวรรคตอนหรือประโยคที่ต้องการให้มีความคังของเสียงซอเบาลง กว่าปกติหรือดั่งมากกว่าปกติ

14. สะอึก

โดยการใช้คันชักออกหรือเข้าให้เสียงขาดเป็นตอนๆ เริ่มจากช้าและเร็วขึ้นตาม ลำดับจนหมดคันชัก

15. กวาง

โดยการสีกให้เสียงเกิดขึ้นเป็นเสียงเดียวกันด้วยวิธีใช้นิ้วต่างกัน เช่นวิธีใช้นิ้วที่ 4 ของสายทุ้ม ให้ได้ระดับเสียงเดียวกันและดังเท่ากับสายเปล่าของสายเอก

16. สีดั่ง

โดยการสีกขอในวรรคตอนหรือประโยคที่ต้องการให้มีความดังขึ้นกว่าปกติ หรือรูดนิ้วโดยการใช้นิ้วเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นจากปกติอีกหนึ่งช่วงเสียงหรือมากกว่า

17. สีสิ้ว

โดยการใช้นิ้วปลายของคันชักสีกออกสีก้าสลับกันให้ถี่ๆ และเร็วที่สุด³⁵

ลักษณะเสียงของซอด้วง โดยปกติซอด้วงเป็นซอที่มีคุณลักษณะของเสียงที่มีความแหลม ดัง กังวาน ใส ช่วงเสียงของซอด้วงนั้น สามารถแสดงให้เห็นตามตารางดังนี้

ซ	ถ	ท	ค	ร	ม	ฟ	ซ	ถ
---	---	---	---	---	---	---	---	---

ลักษณะตามตารางที่แสดงช่วงเสียงของซอด้วงนั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ช่อง ในช่องแรกแสดงช่วงเสียงจากเสียง ซอถ ถึงเสียง ฟา จำนวน 7 เสียง รวมเป็น 1 ช่วงเสียง ส่วนตารางช่องที่ 2 นั้น เป็นการแสดงช่วงเสียงใหม่ โดยมีจำนวนเสียงเพียง 2 เสียงเท่านั้น

จากลักษณะตารางแสดงช่วงเสียงนี้ จะเห็นได้ว่าจำนวนเสียงที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินทำนองของซอด้วงนั้น มีความจำกัดอยู่ในกลุ่มเสียง เพียง 1 ช่วงเสียง กับ 2 ตัวโน้ตเท่านั้น ซึ่งมีความแตกต่างไปจากเครื่องดนตรีจีนอื่น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์และในวงเครื่องสาย มักมีช่วงเสียง 2-3 ช่วงเสียงทั้งสิ้น จากข้อจำกัดดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้บรรเลงซอด้วงจะต้องใช้ไหวพริบและปฏิภาณในการเรียงร้อยทำนองในช่วงเสียงที่จำกัดนี้ให้เกิดความเป็นระเบียบและไพเราะให้ได้ ซึ่งเป็นความยากและอุปสรรคสำคัญสำหรับผู้ที่ยังบรรเลงซอด้วง เพราะหากไม่มีประสบการณ์หรือความชำนาญเพียงพอแล้ว การดำเนินทำนองมักพบ " กลอนฟาด " เสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้วิธีการบรรเลงที่สำคัญของซอด้วงประการหนึ่ง คือ เรื่องของเสียง ซึ่งเป็นผลที่ส่งมาจากการบรรเลงแล้ว เสียงของซอด้วงนั้น จะต้องเป็นเสียงที่ดั่งสม่ำเสมอ ไม่คังบ้าง เบาบ้าง ตามอย่างเครื่องดนตรีตะวันตก เสียงที่ดั่งชัดเจนและสม่ำเสมอนี้จำต้องไม่เกิดเสียงที่เรียกว่า " สะคุด "

³⁵ คณะอนุกรรมการ โครงการส่งเสริมดนตรีไทย, เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาชิพดนตรีไทย, (สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2538) หน้า151-153.

ตัวอย่างลักษณะการดำเนินทำนองของซอด้วง

ตัวอย่าง

ทำนองทั่วไป

คร ค ล	ค ล ซ ฟ	ม ร ร	ม ฟ ซ ล	ซ ล ค ร	ฟ ร ค ล	ค ร ค ล	ค ล ซ ฟ
--------	---------	-------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองซอด้วงที่ยังไม่ได้ทำการปรับปรุง จะพบลักษณะกลอนฟาดดังต่อไปนี้

ร	ฟ	ม ร ร	ม ฟ ซ ล	ร	ฟ ร	ร	ฟ
ค ค ล	ค ล ซ	ค		ซ ล ค	ค ล	ค ค ล	ค ล ซ

จากโน้ตทำนองซอด้วงที่ยังไม่ได้ปรับปรุงนี้ พบว่า จากข้อจำกัดของช่วงเสียงที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ลักษณะการดำเนินทำนอง ไม่เป็นไปตามหลักทางทฤษฎีดุริยางค์ไทย ว่าด้วยเรื่องลักษณะการดำเนินทำนอง ที่ต้องมีลักษณะ " เรียบ " ลักษณะกลอนข้ามไปมาที่พบดังกล่าว จะพบได้จาก โน้ตห้องที่ 2 และห้องที่ 8

จากทำนองเดียวกันนี้ ผู้วิจัยจะได้แสดงทำนองที่ได้ปรับปรุงแล้ว ซึ่งเป็นทำนองของโน้ตซอด้วง โดยมีลักษณะดังนี้

มร	ร ม ฟ	ม ร ร	ม ฟ ซ ล	ร ม ร		ฟ ร ร ม	ฟ ล ซ ฟ
ค ซ	ค	ค		ค	ล ค ซ ล		

ตัวอย่างทำนองที่ได้ปรับปรุงเป็นทางซอด้วงแล้วนี้ พบว่า ลักษณะของกลอนที่ใช้มีการเรียงร้อยอย่างสละสลวย หลีกเลียงการใช้เสียงฟาด โดยมีการใช้เสียงซิคเรียงกันอย่างเป็นระเบียบ เช่นในห้องที่ 1-4 ส่วนในห้องที่ 5-8 นั้น มีการใช้เสียงที่เรียงซิคกันทีละ 2 เสียง ข้ามสลับไปมา แต่ก็เป็นไปในลักษณะที่เรียบเนื่องจากการบรรเลงอย่างเรียงเสียง

ซอฮู้

ลักษณะทางกายภาพของซอฮู้

ซอฮู้เป็นซอที่ตัวกะโหลกทำจากกะลามะพร้าวชนิดกลมรี ขนาดกะโหลกใหญ่ โดยใช้กะลามะพร้าวที่ลักษณะกลม และสลักกะโหลกให้มีวดลายบรรจง ขนาดกะโหลกใหญ่ตัดปากกะลาออกด้านหนึ่ง แล้วใช้หนังแพะหรือหนังลูกวัวขึงขึ้นหน้า กว้างประมาณ 13-14 เซนติเมตร ทวนซอฮู้มักทำด้วยไม้เนื้อแข็ง หรืองา ขนาดทวนยาวประมาณ 79 เซนติเมตร ที่หน้ากะโหลกสอดตรงกลางใช้ฝักกลมๆ เป็นหมอนหนุนสายหน้าซอ สายซอทำด้วยไหม มีสาย 2 สาย คือ สายเอกและสายทุ้ม

ลักษณะเสียง

ลักษณะเสียงของซอฮู้ ซอฮู้เป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ้ม ต่ำ นุ่มนวล กลมกล่อม หน้าที่ของซอฮู้ นั้น คือบรรเลงขับ ล้อ ต่อ เหลื่อม คลุกเคล้าทางเพลงไปกับซอด้วง กล่าวได้ว่าซอด้วงมีหน้าที่ขึ้นเป็นพระเอกหรือเป็นหลักประจำวง แต่ซอฮู้เท่ากับเป็นตัวสอดแทรก คลุกเคล้าไปกับซอด้วง ทำให้การบรรเลงมีอรรถรส สนุกสนานน่าฟัง

เสียงของซอฮู้ นั้น เกิดจากการสั่นสะเทือนในการเสียดสีกันระหว่างคันชักและสายซอ ซึ่งคันชักนั้นทำด้วยหางม้าหรือเอ็น ส่วนสายซอทำด้วยไหม การสั่นสะเทือนนี้จะต้องผ่านหมอนซึ่งทำด้วยผ้ามีวนเป็นกลม ๆ หนุนรองสายซอกับหนังที่ขึงหน้ากะโหลกซอ ทำให้เกิดการสั่นสะเทือนในหนังหน้ากะโหลกและเกิดคลื่นเสียงขึ้นเข้าสู่ช่องภายในกะโหลกซอ ผ่านออกทางด้านหลังซึ่งปรุเป็นช่องระบายลม นอกจากนี้การเกิดเสียงหรือเกิดการสั่นสะเทือนในสายได้นั้น หางม้าที่เป็นคันชักต้องอาศัยความฝืดจากฝุ่นของยางสนที่อุ้มอยู่ เพราะจะทำให้เกิดความฝืดในระหว่างที่เกิดการเสียดสีและเกิดความสั่นสะเทือนในสาย

เสียงของซอฮู้สามารถปฏิบัติให้เสียงสั้นและยาวได้ โดยการลากคันชักให้สั้นหรือยาวได้ตามความต้องการ นอกจากนี้เสียงของซอฮู้ยังมีลักษณะที่ต่างกัน เช่น เสียงเดินระริก เสียงรัว เสียงสะอื้น เป็นต้น ซึ่งลักษณะเสียงที่ปรากฏนี้ เป็นผลจากการกระทำ 2 สิ่ง คือ การใช้นิ้วและการใช้คันชัก

เสียงสายเปล่าของซอฮู้ เมื่อเทียบตามเสียงในดนตรีสากล อาจเทียบได้ดังนี้ คือ สายทุ้มอนุโลมเท่ากับเสียง โด สายเอกเทียบเท่าเสียง ซอล

เมื่อนับเรียงจากสายทุ้มไปหาสายเอกทีละเสียง ในขณะที่ปฏิบัติตามปกติจะได้เสียงทั้งหมด 9 เสียง จากนั้นก็ยังมีเสียงที่ใช้ในการปฏิบัติพิเศษ ซึ่งแล้วแต่ความสามารถและความต้องการใช้เสียงพิเศษของบทเพลงนั้นๆ ประมาณทั้งหมด 10 เสียง เสียงของซออุ้นั้นมีช่วงเสียงซึ่งมีลักษณะเดียวกับซอด้วงดังตารางต่อไปนี้

ค	ร	ม	ฟ	ช	ล	ท	ค	ร
---	---	---	---	---	---	---	---	---

ลักษณะตารางช่วงเสียงของซออุ้นี้ จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเดียวกับซอด้วงกล่าวคือมีช่วงเสียง 1 ช่วงเสียงในตารางที่ 1 และมีเสียงช่วงเสียงใหม่ในตารางที่ 2 โดยมีเสียงของช่วงเสียงใหม่เพียง 2 เสียงเท่านั้น การเรียงร้อยทำนองของซออุ้นั้นมีความยากลำบากเช่นเดียวกับซอด้วงเนื่องจากความจำกัดของจำนวนเสียง หากแต่การดำเนินทำนองของซออุ้นี้มีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ การดำเนินทำนองต้องการเสียงที่มีลักษณะกระโดด ช่วงเสียงห่างกระทบขึ้นลง เนื่องจากซออุ้นี้ต้องการเสียงที่มีความโดดเด่น เนื่องจากมีหน้าที่สร้างสีสันให้กับวงเครื่องสายไทย

วิธีการบรรเลงและลักษณะการบรรเลงซออุ้น

วิธีการบรรเลงและลักษณะการบรรเลงซออุ้นั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกับซอด้วงทุกประการ แต่มีข้อแม้ในด้านการใช้นิ้ว ซึ่งผู้บรรเลงซออุ้นั้นจำเป็นต้องใช้กำลังในการบรรเลงมากกว่าซอด้วง เนื่องจากลักษณะสายของซออุ้นี้ทั้ง 2 สาย คือ สายเอกและสายทุ้มมีลักษณะใหญ่กว่าสายของซอด้วง ด้วยสายของซออุ้นี้ที่มีความใหญ่นี้เอง ส่งผลให้คุณภาพเสียงของซออุ้นี้มีความทุ้ม ใหญ่ คังกังวาล

ลักษณะการบรรเลง เนื่องจากซออุ้นเป็นซอที่มีเสียงทุ้มต่ำ กังวาน นุ่มนวล มีลักษณะอ่อนหวานปนอยู่ในกระแสเสียง ซออุ้นจึงสามารถมีลีลาการบรรเลงที่แตกต่างกันได้ถึงสองลักษณะคือ ถ้าหากบรรเลงเพลงที่มีท่วงทำนองอ่อนหวานหรือเศร้าโศก การตีคันทัก เอื้อน ของซออุ้น จะสามารถเข้าถึงอารมณ์เพลงได้อย่างดีกว่าเครื่องดนตรีประเภทอื่น แต่หากเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองครึกครื้น รื่นเรริง การใช้คันทักพลิกแพลงเพื่อให้เกิดสำเนียงแปลกๆ ของซออุ้นที่บรรเลงลัก ล้อ ไปกับซอด้วง หรือกับเครื่องกำกับจังหวะ ก็สามารถเพิ่มความสนุกสนาน ครื้นเครง ให้กับเพลงนั้น ได้มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างลักษณะการดำเนินทำนองของซอู้

ตัวอย่าง

ทำนองทั่วไป

คร คล	ค ลช ฟ	ม รคร	ม ฟช ล	ช ลคร	ฟ รค ล	คร คล	ค ลช ฟ
-------	--------	-------	--------	-------	--------	-------	--------

ทำนองซอู้ที่ยังไม่ได้ทำการปรับปรุง มีทำนองดังต่อไปนี้

ค ร ค ล	ค ล ช		ช ล	ช ล คร	ล ค ช ล	ร ค ล ช	ค ล ช
	ฟ	ม รคร	ม ฟ				ฟ

จากโน้ตทำนองซอู้ที่ยังไม่ได้ปรับปรุงนี้ พบว่า มีลักษณะการดำเนินทำนองแบบ
ธรรมดาทั่วไป ไม่มีลักษณะเสียงที่กระโดดไปมาตามเอกลักษณ์ของซอู้

จากทำนองเดียวกันนี้ ผู้วิจัยจะได้แสดงทำนองที่ได้ปรับปรุงแล้ว ซึ่งเป็นทำนองของ
โน้ตซอู้ดังต่อไปนี้

ค ร ค ล	ค ล ช	ร	ค ช ล	ค ร ค	ร ค ล	ค ช	ค ล ช
	ฟ	ม รค	ฟ	ค	ค	ร ฟ	ฟ

ตัวอย่างทำนองที่ได้ปรับปรุงเป็นทางซอู้แล้วนี้พบว่า มีลักษณะการใช้เสียงฟาดใน
การดำเนินทำนอง อีกทั้งใช้เสียงสูง ต่ำ ของเสียง โค เข้ามาสอดแทรก ตลอดจนการดำเนิน
ทำนอง ทำให้เกิดสีสันและมีความไพเราะ ลักษณะดังกล่าวทำให้การดำเนินทำนองของซอู้มีความ
โดดเด่นในการดำเนินทำนองมากยิ่งขึ้น

จะเข้

ลักษณะทางกายภาพของจะเข้

จะเข้เป็นเครื่องคีตชนิดหนึ่ง เข้าใจว่ามาจากพิน แต่มีการเปลี่ยนแปลงโดยให้วางราบไปกับพื้นเพื่อให้หนังคืดได้สะดวกและไพเราะ มักทำด้วยไม้ขนุน ตัวจะเข้บริเวณกระพุ้งเสียงขุดให้กลวงเป็นโพรงเพื่อให้เสียงคังกังวาน มีความหนาประมาณ 13 เซนติเมตร ยาวประมาณ 52 เซนติเมตร กว้างประมาณ 29 เซนติเมตร คอนหางยาวประมาณ 70-80 เซนติเมตร มีความกว้างประมาณ 11.5 เซนติเมตร รวมความยาวทั้งสิ้นตลอดคืดัวประมาณ 130-132 เซนติเมตร มีลูกบิดประจำสาย ๆ ละ 1 อัน สำหรับเร่งเสียง มีสาย 3 สายด้วยกันประกอบไปด้วย สายเอก สายทุ้ม และสายลวด มีแป้นไม้ที่เรียกว่า นมสำหรับรอนิ้วกด 11 อัน คืดไว้บนหลังจะเข้ และมีไม้คืดปลายแหลมทำด้วยเขาสัตว์ หรืองา ยาวประมาณ 5-6 เซนติเมตร

ลักษณะเสียง

คุณลักษณะของเสียงจะเข้ นั้น โดยปกติแล้วจะมีเสียงที่ใส กังวาน คัง โดยเสียงของจะเข้ นั้นจะไม่แหลมอย่างเสียงของซอด้วง โดยคุณลักษณะของเสียงเช่นนี้ ทำให้จะเข้เป็นเครื่องดนตรีเดินทำนองหลักให้กับวงเครื่องสายไทย อีกทั้งช่วงเสียงของจะเข้ นั้นยังมีหลายช่วงเสียงซ้อนกัน ดังจะได้แสดงตามตารางต่อไปนี้

สายเอก	ค ร ม ฟ ช ล ท	ค ร ม ฟ ช
สายทุ้ม	ช ล ท ค ร ม ฟ	ช ล ท ค ร
สายลวด	ค ร ม ฟ ช ล ท	ค ร ม ฟ ช

เมื่อทำการพิจารณาช่วงเสียงของจะเข้แล้วจะเห็นได้ว่าจะเข้มีจำนวนเสียงที่นำมาเรียงร้อยให้เกิดทำนองเพลงมากมายหลายเสียงและมีช่วงเสียงที่กว้างมาก ประมาณ 3 - 4 ช่วงเสียง นับจากเสียงของสายลวด มาถึงสายกลาง มีการซ้อนเสียงกันที่เสียง ซอล มาสู่สายเอก ก็มีลักษณะการซ้อนเสียงกันที่เสียงโค อีก ไปทางเสียงสูงของสายเอกก็มีช่วงเสียงทางเสียงสูงไปเสียงสุดท้ายทางสูง

จากช่วงเสียงที่กว้างทำให้มีจำนวนเสียงมากมายในการเรียงร้อยทำนองเพลงนี้เอง ทำให้จะเข้าใจไม่ค่อยพบอุปสรรคในการเลือกใช้เสียง วิธีการบรรเลงของจะเข้ จึงมุ่งที่ " ความเรียบของเสียงและความเรียบของทำนองเพลง " เพื่อเป็นหลักให้กับวงเครื่องสายไทย

วิธีการบรรเลงและลักษณะการบรรเลงจะเข้

1. ดัดไม้เข้า ไม้ออก

ด้วยการคิดไม้คิด เข้า และ ออก สลับกัน โดยเริ่มที่ไม้คิดออกก่อน มีทั้งคิดสายเปล่าและคิดกดสาย ให้มีน้ำหนักเสียงเท่ากัน

2. ดัดเสียงทึงนอย

การคิดเสียงทึงนอย มีวิธีบังคับให้เกิดเสียงได้ 2 วิธี คือ

- บังคับให้เกิดเสียงทึงนอย ด้วยนิ้วหัวแม่มือประกบกับนิ้วชี้หรือนิ้วกลางและนิ้วก้อยกับนิ้วนาง

- บังคับให้เกิดเสียงทึงนอยด้วยนิ้วเพียงนิ้วเดียว

3. การคิดเก็บ

การคิดเพิ่มเสียงสอดแทรกให้ถี่ขึ้นกว่าเนื้อเพลงธรรมดา ถ้าเขียนเป็นโน้ตไทย 1 ห้อง จะมี 4 ตัวโน้ต ด้วยการใช้นิ้วคิดออก-เข้า สลับกันให้เกิดเสียงคังเสมอกัน

4. ดัดรัว

การคิด โดยใช้นิ้วคิด ดัดเข้าออกสลับกันถี่ๆ โดยเสียงแต่ละเสียงต้องคังเสมอกัน

5. ดัดรูด

- ดัดรูดสายลวด โดยใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ ทำมือแบบการคิดทึงนอย ดัดรูดที่สายลวดจากเสียงหนึ่งไปหาอีกเสียงหนึ่ง ทั้งทางต่ำไปหาเสียงทางสูง หรือทางสูงมาหาทางต่ำ จะเริ่มต้นด้วย ไม้คิดเข้าหรือออกนั้นขึ้นอยู่กับว่าคิดรูดจำนวนกี่เสียง ทั้งนี้ต้องจบลงด้วยไม้คิดเข้า

- ดัดรูดกรอ คือ การกรอ ไม้คิด โยขณะเดียวกันใช้นิ้วชี้ขยับรูดจากเสียงหนึ่งไปหาอีกเสียงหนึ่ง

- ดัดรูด (ตัว) ใช้นิ้วชี้กดที่เสียงใดเสียงหนึ่ง คิด ไม้คิดเข้าพร้อมกับรูดสายจากเสียงหนึ่ง ไปอีกเสียงหนึ่งทั้งนี้ต้องรูดจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงและโดยปกติจะต้องรูดขึ้นเป็นคู่แปด

6. ดัดควบเสียง (กระทบ 2 สาย)

คือการคิดเสียงใดเสียงหนึ่งในสายเอก โดยให้ไม้คิดไปกระทบสายกลาง ใช้นิ้วคิดเข้า

7. คิดระดับเสียง

คือการคิดโดยใช้ไม้คิด เข้า - ออก - เข้า และเพิ่มความเร็วจากการคิดเก็บปกติ

2 เสียง เป็นสามเสียงในช่วงจังหวะเดียวกัน มีทั้งคิดระดับเสียงเดียว คิดระดับสองเสียงและคิดระดับ3เสียง

8. คิดเสียงปรีบ

คือการคิดเสียงระดับที่สั้นและเร็วกว่าเสียงปกติ ใช้คิดเน้นในตอนท้ายของวรรคเพลง เพื่อความนุ่มนวลของทำนองไม่ให้ห้วนเกินไป

9. คิดตบสาย

คิดสายลวดเปล่าด้วยไม้ เข้า หลังจากนั้นใช้นิ้วนาง หรือเล็บของนิ้วหัวแม่มือกดที่สาย ณ นมที่ต้องการ

- คิดไม้เข้า (แล้ว) ใช้นิ้วนางกดที่เสียงใดเสียงหนึ่ง แล้วใช้นิ้วชี้ตบข้ามไป 1 นม ทั้งนี้จะใช้เพียงไม้คิดเดียวที่นิ้วนาง

- คิดไม้คิดเข้า ที่สายเปล่า หลังจากนั้นใช้นิ้วนาง หรือนิ้วชี้ ตบลงที่ละสาย ณ นมที่ต้องการ การจะตบด้วยนิ้วชี้หรือนิ้วนางนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการปฏิบัติ

- คิดแล้วตบสายเอก เป็นกลวิธีพิเศษ ที่ใช้ในเพลงเดี่ยวชั้นสูง โดยคิดสายเปล่าด้วยไม้ ออก แล้วกดนิ้วที่นมที่ต้องการ แล้วคิดไม้คิด เข้า สลับกันไปตามทำนอง

- คิดขยี้ คือการบรรเลงเพิ่มเติมเสียงให้ดีขึ้นจาก เก็บ อีก 1 เท่าตัว คือ 8 ตัวใน 1 ห้องโน้ตไทย³⁶

³⁶ คณะอนุกรรมการ โครงการส่งเสริมดนตรีไทย, เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาวิชาดนตรีไทย, (สำนักพิมพ์ ปรเกษพริก, 2538) หน้า 188-190.

ตัวอย่างลักษณะการดำเนินทำนองของจะเข้

ตัวอย่าง

ทำนองทั่วไป

คร คล	ค ลช ฟ	ม รคร	ม ฟช ล	ช ลคร	ฟ รคล	คร คล	ค ลช ฟ
-------	--------	-------	--------	-------	-------	-------	--------

ลักษณะการดำเนินทำนองให้เป็นทางจะเข้ นั้น มีลักษณะทำนองดังต่อไปนี้

ค รั ค ั ล	ล ค ั ล ช ฟ	ม รคร	ม ฟช ล	ช ลค รั	ฟ รั ค ั ล	ร ั ค ั ล ช	ค ั ล ช ฟ

ลักษณะการดำเนินทำนองของจะเข้ นั้น เมื่อทำการพิจารณาทำนองตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการดำเนินทำนองเรียงร้อยติดต่อกันไปมาตามทำนองหลัก มีการใช้เสียงกล้ำตกแต่งทำนองใน ห้องที่ 2 แต่โดยรวมแล้วมีลักษณะกลอนเพลงที่ "เรียบ" มีทำนองที่แตกต่างไปจากทำนองของซอด้วง ซึ่งต้องสลับเสียงไปมาหรือทำนองซออู้ที่ต้องสีให้เกิดเสียงที่กระโดดไปมา

จากการวิเคราะห์ทำให้พิจารณาได้ว่า การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีไม่ว่าจะเป็นซอด้วง ซออู้หรือจะเข้ก็ตาม จะมีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง ทั้งนี้คุณลักษณะต่างๆ จะเอื้อหรือสัมพันธ์กันกับหน้าที่ของแต่ละเครื่องดนตรีด้วย เมื่อนำเครื่องดนตรีทั้ง 3 ขึ้นมาบรรเลงรวมประกอบเข้าด้วยกันทำให้เกิดความไพเราะและได้เสียงที่ชัดเจนสดใสดังต่างกันไป

ศึกษาการสอดทำนอง ในวงเครื่องสายไทย

ลักษณะการสอดทำนองของเพลงไทยนั้น ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง เครื่องดนตรี 3 ชิ้นในวงเครื่องสายไทย อันได้แก่ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ ดำเนินทำนองอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง เรียงร้อยไปด้วยกัน โดยให้มีความกลมกลืนกับทำนองหลัก ถูกต้องตามรูปแบบของการบรรเลงและมีความสัมพันธ์กันในเรื่องของกลอนเพลง

คุณสมบัติที่ดีของการสอดทำนองเพลงไทย ตามหลักของการดำเนินทำนองของแต่ละเครื่องดนตรีก่อนที่จะมีการสอดทำนองร่วมกันต้องมีหลักในการดำเนินทำนอง ดังต่อไปนี้

" ในการศึกษาวิธีการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีนั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักการ อันเป็นเครื่องช่วยให้กระบวนการคิดนั้นมีความสัมฤทธิ์ผล และถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของเพลงมากที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นหลัก 7 ประการ ดังนี้

1. ต้องรักษาเสียงตกในทำนองหลักไว้

การประคองทำนองสำหรับเครื่องดนตรีต่างๆ เป็นที่ทราบกันว่า จะยึดเอาทำนองหลักเป็นหลักในการคิด ด้วยในท่วงทำนองหลักนั้น มีเสียงของทำนองอันเป็นโครงสร้างสำคัญที่สุด ซึ่งผู้บรรเลงแต่ละเครื่องมือต้องบรรเลงร่วมกันตามกรอบของท่วงทำนองที่เรียกว่า เสียงตก หรือ ลูกตก

2. ต้องดำเนินทำนองให้กลมกลืนกับทำนองหลัก

ในการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีต่างๆ นั้น ประการสำคัญที่สุดประการหนึ่งก็คือ ต้องสร้างความกลมกลืนให้เกิดทั้งระหว่างทำนองที่ตกแต่งแล้วกับทำนองหลัก และระหว่างทำนองที่ตกแต่งแล้วของเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งกับของเครื่องดนตรีชิ้นอื่นในวง

3. ต้องดำเนินทำนองให้มีสัมผัส

ทำนองเพลงของไทยนั้น ก็เปรียบเทียบกับได้กับบทร้อยกรองของภาษาไทย ซึ่งบทร้อยกรองที่ดีย่อมต้องมีความสละสลวยในการเรียบเรียงถ้อยคำ และต้องมีสัมผัสนอกสัมผัสในสร้างความไพเราะให้เกิดขึ้นในบทกวี

การสร้างที่น่าฟังให้กับท่วงทำนองเพลงนั้น จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญพิถีพิถันในการเลือกสรรท่วงทำนองให้มีความสัมผัสพ้องกัน จึงจะสามารถสื่อความหมายของบทร้อยกรองในทำนองเพลงได้อย่างสมบูรณ์

การสัมผัสกันของท่วงทำนอง สามารถสร้างให้มีขึ้นได้ ทั้งการสัมผัส
ในประโยคและสัมผัสนอกประโยค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

4. ต้องคำนึงทำนองให้เหมาะสมกับเพลง

ลักษณะของเพลงไทยนั้นมีหลายประเภท เช่น เพลงทางพื้น เพลงทาง
กรอ เพลงหน้าพาทย์ เป็นต้น ดังนั้นการคำนึงทำนองสำหรับเครื่องดนตรี จึงต้อง
คำนึงถึงลักษณะของเพลงต่างๆและต้องมีความเข้าใจโดยถ่องแท้ เพราะเพลงแต่ละ
ประเภทนั้น มีลักษณะของทำนองหลักที่แตกต่างกันไป ผู้ฝึกปฏิบัติจึงมีความจำเป็น
ต้องเรียนรู้วิธีการคำนึงทำนองให้สอดคล้องกับบทเพลงต่าง ๆ

5. หลีกเลี่ยงการคำนึงทำนองซ้ำๆกัน

ข้อสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการคำนึงทำนองของเครื่องดนตรีนั้น คือ
การคำนึงทำนองซ้ำ ๆ กัน ทั้งนี้ไม่ว่าทำนองหลักจะตีเข้าไปเข้ามาในประโยคใด
ประโยคหนึ่งหลายครั้ง การคำนึงทำนองของเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ๆ ต้องพยายามคิด
หาหนทางในการบรรเลงให้หลีกเลี่ยงการเข้าไปเข้ามาเช่นทำนองหลัก ทั้งนี้ต้องอาศัย
ความชำนาญในการปฏิบัติ และประสบการณ์สั่งสมมากพอสมควร

6. ต้องมีท่วงทีในการคำนึงทำนอง

ท่วงทีในที่นี้หมายถึง ท่วงทีของทำนองเพลง เช่นท่วงทีของทำนองเพลง
ในการขึ้นต้นและการลงท้าย การคำนึงทำนองเพลงในช่วงดังกล่าว ต้องมีการเรียบ
เรียงให้เหมาะสมต้องมีท่วงทีที่น่าฟัง มิใช่บรรเลงเป็นทำนองเก็บตามทำนองของ
เครื่องดนตรีนั้น ๆ เท่านั้น

7. เลือกคำนึงทำนองให้เหมาะแก่กำลังของตน³⁷

จากคุณลักษณะ 7 ประการของการคำนึงทำนองของเครื่องดนตรี นับว่าเป็นปัจจัยที่
สำคัญมากประการหนึ่ง ก่อนที่จะถึงขั้นตอนของการสอดทำนอง ในการคำนึงทำนองตามหลัก 7
ประการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ยังไม่ถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการคัดสรรทำนองที่นำมาสู่การ
สอดทำนอง ในการสอดทำนองนั้น ต้องมีการปรับเปลี่ยนทำนองของแต่ละเครื่องดนตรีเพื่อให้มี
ความสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์หรือผู้บรรเลง ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้

³⁷ มุขกร เจ้าโรงทอง, การคำนึงทำนองของเครื่องดนตรีคณินทำนองประเภทเครื่องตี, (สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559) หน้า 16-20.

บรรเลงอีกทางหนึ่งด้วย หากผู้บรรเลงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ไม่มากนัก ลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองในการสวดทำนองจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้

ในการสวดทำนองของเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย 3 ชั้น อันได้แก่ ซอด้วง ซออู้ จะเข้าในเพลงเร็วเรื่องแขกมอญคตินพูนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทางการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชั้น กับผู้เชี่ยวชาญได้แก่ ซอด้วง โดย อาจารย์เบญจรงค์ ธนโกเศศ ซออู้ โดย อาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี และจะเข้ โดย อาจารย์ข้ามคม พรประสิทธิ์ นอกจากนี้มีอาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อนเป็นผู้สอบวัดข้อมูลอีกชั้นหนึ่ง

อาจารย์เบญจรงค์ ธนโกเศศ ท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสวดทำนองของซอด้วงในวงเครื่องสายไทยโดยสรุปความว่า ซอด้วงเป็นเสมือนผู้นำวง ดังนั้นในการสวดทำนองควรมีลักษณะบรรเลงขึ้นพื้นไว้ ทางที่สวดทำนองเกี่ยวพันไปกับเครื่องอื่นนั้น ควรมีลักษณะที่ราบเรียบไม่ต้องโหดโผนมากนัก การบรรเลงเป็นไปในลักษณะยึดทำนองหลักโดยครบแต่งทำนองและสวดทำนองประสานระหว่างเครื่องดนตรีในลักษณะที่เรียบร้อยหรือคาบถูกคาบคอกบ้าง รวมถึงการใช้กลวิธีพิเศษต่างๆ เช่นการประ การพรมนิ้ว ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและโอกาสในการบรรเลง อีกทั้งในการบรรเลงซอด้วงไม่ควรใช้นิ้วหรือเสียงที่กระโดดมากนัก หากแต่เป็นการใช้นิ้วที่เรียบร้อยเสียงขึ้นลงจากต่ำไปหาสูงและเกี่ยวพันกลับลงมาสู่เสียงที่ต้องการ หลีกเลี่ยงการใช้เสียงฟาดให้มากที่สุด³⁸

จากลักษณะการสวดทำนองของซอด้วง ที่มีลักษณะราบเรียบและเกี่ยวพันสวดประสานกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นในวง หากแสดงด้วยกราฟ เปรียบเทียบจะมีลักษณะดังนี้

อาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสวดทำนองของซออู้ โดยสรุปไว้ว่า ลักษณะทางดำเนินทำนองของซออู้นั้น เนื่องจากเสียงของซออู้ที่มีความทุ้ม นุ่มนวล จึงเปรียบเสมือนเป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่คลุกเคล้า หยอกล้อ ไปมา ด้วยทางดำเนินทำนองใช้เสียงลักษณะที่กระโดด หยอก ล้อ ชัด เหลื่อมไปมา คลุกเคล้าไปกับทางซอด้วง และสวดประสานกับเครื่อง

³⁸ สัมภาษณ์ เบญจรงค์ ธนโกเศศ, ศิลปินแห่งชาติ, 8 กรกฎาคม 2543.

ดนตรีชิ้นอื่นในวงไปอย่างกลมกลืน นอกจากนี้ในการคิดประดิษฐ์ทำนองจากทางฆ้องมาเป็นทางของซอด้วงนั้น ควรยึดถือเสียงลูกตกของทำนอง และลักษณะ โครงสร้างของทำนอง หากประโยคใดที่ถือเป็นเอกลักษณ์ หรือสำคัญก็ควรคงไว้ แต่สามารถปรับแต่งทำนองได้ตามสมควร เช่น มีการสะบัดแทรกเข้ามา อีกทั้งในการคิดประดิษฐ์ทำนองยังต้องคำนึงถึงเจตนาของผู้ประพันธ์อีกด้วย ว่าต้องการให้บทเพลงออกมาในลักษณะใด

ลักษณะการสอดทำนองของซอด้วงนั้น ควรให้มีทางบรรเลงที่แตกต่างไปจากซอด้วงหรือทางอาจจะมาเจอกันบ้างเป็นบางครั้งคราว แต่ไม่ควรที่จะให้ทางซอด้วงเหมือนกับทางซอด้วงไปเสียหมด เพราะจะทำให้ทำนองเพลงขาดความไพเราะ อีกทั้งสำนวนทำนองบางประโยค ซอด้วงสามารถทำได้ออกมาไพเราะกว่าซอด้วงหรือในทางกลับกัน ในบางทำนองซอด้วงก็สามารถทำออกมาได้ไพเราะกว่าซอด้วง ทั้งนี้เป็นเรื่องคุณลักษณะเด่นในเรื่องเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องไปยังทำนองเพลงอีกด้วย ส่วนการบรรเลงซอด้วงในเพลงเร็วเรื่องแขกมดดินหมูนั่น การสอดทำนองควรมีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อีกทั้งเนื่องจากเป็นเพลงในอัตราชั้นเดียว เรื่องของความสามารถและประสบการณ์ของผู้บรรเลงก็เป็นสิ่งสำคัญ³⁹

จากลักษณะการสอดทำนองที่มีลักษณะหยอกล้อ เหลื่อม ขัด สอดพันกันไปมาในทำนอง หากแสดงด้วยกราฟ เปรียบเทียบจะมีลักษณะดังนี้

อาจารย์ขำคม พรประสิทธิ์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอดทำนองของจะเข้ในวงเครื่องสายไทย โดยสรุปไว้ว่า การสอดทำนองของจะเข้ในวงเครื่องสายไทยนั้น เนื่องจากจะเข้เป็นเครื่องดนตรีที่บ่งบอกถึงลักษณะทำนองหลักของเพลง การดำเนินทำนองจึงต้องมีลักษณะเรียบ มีการดำเนินทางเฉพาะได้ในบางแห่ง แต่สามารถใช้กลวิธีพิเศษเข้าไปสอดแทรกทำนองได้ เช่น การคิดทิงนอย การสะบัดเสียงเดียว หรือการคิดในลักษณะเฉพาะ เช่น การคิดกระทบสองสาย การคิดกระทบสามสาย เป็นต้น แต่ทั้งนี้ในการบรรเลงรวมวงจำต้องสังเกตทางของเครื่องดนตรีอื่นๆด้วย นอกจากนี้ลักษณะของทำนองจะมีความสลับซับซ้อนน้อยกว่าซอด้วงและซอด้วง

³⁹ ธรรมนูญ เฉลิม ม่วงเพชรศรี, อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพฯ, 27 กรกฎาคม 2543.

เมื่อการสอดทำนองมีขึ้นแล้วสิ่งที่ตามมาคือเรื่องของคุณภาพเสียงที่ได้ต้องมีความชัดเจน ทางของเพลงต้องไม่ไปขวางกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นในวง ในส่วนการดำเนินทำนองของจะเข้ในเพลงเร็วนั้น จะเข้ไม่ควรดำเนินทางเก็บที่สลับซับซ้อนมากนักแต่ควรใส่กลวิธีพิเศษเข้าไปมากกว่า เนื่องจากเพลงเร็วเรื่องแขกมอญมีลักษณะเฉพาะ จะเข้จึงควรจะบรรเลงโดยยังคงรักษาทำนองหลักของเพลงไว้⁴⁰

จากลักษณะการสอดทำนองของจะเข้ที่มีลักษณะบรรเลงที่เรียบแต่มีการดำเนินทางเฉพาะได้ในบางแห่ง หากแสดงด้วยกราฟเปรียบเทียบจะมีลักษณะดังนี้

อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ผู้ทำการสอบวัดข้อมูล ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากอาจารย์ทั้ง 3 ท่าน โดยได้ให้แนวทางในการศึกษาไว้ว่า ในการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์หลักในการสอดทำนอง จากอาจารย์ทั้ง 3 ท่านนั้น การสอดประสานของทำนองมีลักษณะการดำเนินทำนองของแต่ละเครื่องมือที่แตกต่างกันไป เนื่องจากการเก็บข้อมูลเป็นการเก็บข้อมูลคนละครั้ง แต่โดยรวมแล้วมีการสอดทำนองระหว่างเครื่องดนตรีได้อย่างดี เนื่องจากข้อบังคับจากทางห้องที่ในบางทำนองมีลักษณะบังคับทาง ที่ไม่เอื้ออำนวยแก่การสอดทำนองมากนักจึงต้องยึดถือทางห้องเป็นสำคัญ⁴¹

เมื่อได้ทำการศึกษาและพิจารณาลักษณะการสอดทำนอง พบคุณลักษณะสำคัญที่แสดงออกทางงานศิลปะอย่างครบครัน จากเกณฑ์ขนบนิยมตะวันตก (WESTERN TRADITIONAL CRITEREA OF CLASSICAL ART) ได้กำหนดลักษณะของงานศิลปะ ต้องมีความสมบูรณ์ตามหลัก 10 ประการคือ

⁴⁰ สัมภาษณ์ ชำคม พรประเสริฐ, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,19 มิถุนายน 2543.

⁴¹ สัมภาษณ์ ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน, อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,28 สิงหาคม 2543.

1. ความกลมกลืน (HARMONY)
2. ส่วนประกอบที่พอเหมาะพอดี (PROPORTION)
3. ความกระจ่างชัด (CLARITY)
4. การเน้น (INTENSITY)
5. ความเป็นเอกภาพ (UNITY)
6. ความหลากหลาย (VARIETY)
7. ความสำเร็จสมบูรณ์ (COMPLETENESS)
8. ความลงรอย (CONSISTENCY)
9. ความเคลื่อนไหว (MOBILITY)
10. ภาวะที่ขัดแย้งแล้วคลี่คลาย (CONFLICT - RESOLUTION)⁴²

คุณสมบัติทั้ง 10 ประการนี้ เมื่อทำการพิจารณาการสอดทำนอง เพลงเร็ว เรื่อง แหกมัดคืน หมู พบคุณสมบัติทั้ง 10 ประการอย่างครบถ้วน จึงจะได้แสดงรายละเอียดของทำนองที่มีความพิเศษตรงตามคุณสมบัติทั้ง 10 ประการดังต่อไปนี้

1. ความกลมกลืน (HARMONY)

ท่อน 2 กลุ่มที่ 1

ทำนองหลัก

- - ร -	- - ร -	- ร - -	ท ล - -	- ช - -	- ม - ช	พม - ช	- ช (ลท)
- - - ล	- - - ท	- - ช ล	- - ช ม	- - - ร	- - - -	ร ม	ร - ช -

ทำนองซอด้าง

- - ร	- - ร	- ร	ม	ช ล ช ม	ช ร ม ช	ม ร	ม ร
ล	ท	ช ล	ท ล ช			ท ล	ท ท

⁴² Lewis Rowell , **Thinking about music : An introduction to the Philosophy of music.** (The University of massachusetts Press Amherst: Printed in the United States of America, 1984), p14.

ทำนองซอฮู้

-- ร ฎ	-- ร ท	ท ร ช ฎ	ท ฎ ช	ช ฎ	ช ท ฎ ช	ฎ ท ช ฎ	ท ร ฎ ท
			ม	ร ม			

จะเข้

-- รั ฎ	- - รั ท	- รั ช ฎ	ท ฎ ช ม	ช ฎ ช ม	ช ร ม ช	ร ม ช ฎ	ท ช ฎ ท

ลักษณะการสอคทำนองระหว่างซอด้วง ซอฮู้และจะเข้ ของทำนองหลักประโยคที่ 1 ท่อน 2 ในเพลงเร็วเรื่อง แยกมัดคืนหมูนี เมื่อทำการวิเคราะห์พบว่า มีลักษณะการสอคทำนองแบ่งออกเป็น 2 ช่วง กล่าวคือ ช่วงแรกเป็นลักษณะการสอคทำนองแบบบังคับทางไปกับทำนองหลัก ส่วนช่วงที่สองเป็นลักษณะการดำเนินทำนองอย่างเพลงทางพื้น

การสอคทำนองในช่วงแรกโน้ตห้องที่ 1 - ห้องที่ 4 มีการดำเนินทำนองโดยบรรเลงแบบทำนองหลัก ทำให้ลักษณะการสอคประสานของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้นนี้ มีความประสานกลมกลืน จากทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้นนี้ มีเพียงซอฮู้เท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงทำนองด้วยการบรรเลงเก็บ ตั้งแต่ต้นห้องที่ 3 การบรรเลงเก็บในห้องนี้มีการขึ้นต้นด้วยเสียง ที ซึ่งเป็นเสียงเดียวกับเสียงสุดท้ายของห้องที่ 2 ทำให้เกิดการเน้นเสียงและความต่อเนื่องของทำนองตามมา ลักษณะการสอคทำนองเช่นนี้ของซอฮู้เป็นการแสดงเอกลักษณ์ ในเรื่องของการใช้เสียงให้มีความโดดเด่นออกมาจากทำนองปกติ

การสอคทำนองในโน้ตห้องที่ 5 - ห้องที่ 8 ซึ่งเป็นช่วงที่ 2 ของทำนองในกลุ่มนี้ มีลักษณะการดำเนินทำนองเป็นทางเฉพาะของตนเองทั้ง 3 เครื่องมือ กล่าวคือ ซอด้วง มีการดำเนินทำนองไปในทางเสียงสูง (ห้องที่ 5-6) หลังจากนั้นมีการดำเนินกลอนย้อนกลับลงสู่เสียงลูกตกของสายทุ้ม ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องช่วงเสียงของซอด้วง ทำให้การดำเนินทำนองไม่สามารถใช้เสียงสูงเป็นเสียงตกตามลักษณะเสียงของทำนองหลักได้ ส่วนซอฮู้ นั้น สามารถดำเนินทำนองไปสู่เสียงของลูกตกได้ตามโครงสร้างเสียงของทำนองหลัก ทั้งยังสามารถใช้เสียงได้ครบทุกเสียง ไปจนถึงนิ้วก้อยของสายเอกซึ่งเป็นเสียงสูงสุดของซอฮู้ การดำเนินทำนองของจะเข้ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากซอด้วงและซอฮู้ โดยเน้นเรื่องความเรียบของทำนองเป็นหลัก ไปสู่ลูกตกได้ตามโครงสร้างของทำนองหลัก

ลักษณะการสอดทำนองของทำนองกลุ่มนี้ มีลักษณะสอดประสานกลมกลืนกัน ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้นนั้นมีลักษณะการดำเนินทำนองถูกต้องตามโครงสร้างของทำนองหลักทุกประการ และมีการใช้โครงสร้างเสียงซึ่งเป็นระดับเสียงทางเพียงออล่างถูกต้องทุกเสียงทั้ง 3 เครื่องดนตรี ด้วยลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นหลายประการด้วยกันนี้ ทำให้คุณสมบัติในเรื่องของความกลมกลืนปรากฏในเพลงเร็วเรื่องแขกมดคืนหมู ได้อย่างชัดเจน

2. ส่วนประกอบที่พอเหมาะพอดี (PROPORTION)

ท่อน 4 กลุ่มที่ 1

ทำนองหลัก

- ม - -	ซ ซ - ซ	- ค - -	ซ ซ ซ	- ม - -	ซ ซ - ซ	- ค - -	ซ ซ ซ
- - - ซ	- - ม ร	- - - ซ	- - ม ร	- - - ซ	- - ม ร	- - - ซ	- - ม ร

ทำนองซอด้วง

ซ ซ ซ	ซ ล ซ ซ	ร		ซ ซ ซ	ซ ล ซ ซ	ร	
ม		ค ค ค	ซ ล ซ ซ	ม		ค ค ค	ซ ล ซ ซ

ทำนองซออู้

ซ	ค ซ	ซ	ซ ล ซ ซ	ซ	ค ซ	ซ	ซ ล ซ ซ
ค ม ม	ม ม	ค ม ม		ค ม ม	ม ม	ค ม ม	

จะเข้

ซ ม ซ ซ	ซ ล ซ ซ	ซ ค ซ ซ	ซ ล ซ ซ	ซ ม ซ ซ	ซ ล ซ ซ	ซ ค ซ ซ	ซ ล ซ ซ

ลักษณะการสอดทำนองระหว่างซอด้วง ซออู้และจะเข้ ของทำนองหลักประโยคที่ 1 ท่อน 4 ในเพลงเร็วเรื่องแขกมดคืนหมูนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์พบว่า มีลักษณะการสอดทำนองแบ่งออกเป็น 2 ช่วง และทั้ง 2 ช่วงมีลักษณะการดำเนินทำนองเป็นลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทำนองหลักเป็นการดำเนินทำนองเหมือนกันทั้งช่วงแรกและช่วงที่สอง (ช่วงแรกหมายถึง ห้องที่ 1 - 4 ส่วนช่วงที่ 2 หมายถึง ห้องที่ 3 - 4)

ลักษณะของทำนองหลักมีลักษณะการดำเนินทำนองที่เป็นลักษณะเฉพาะซึ่งพบในเพลงเร็วเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินทำนองหลักมีลักษณะทำนองที่ใช้เสียงกระโดดไปมาจากเสียงต่ำที่เสียง "มี" และ ใช้เสียง "โคสูง" เข้ามาประกอบ การสอดทำนองในช่วงแรกโน้ตห้องที่ 1 - ห้องที่ 4 ของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชั้นนั้น ใช้ลักษณะการบรรเลงแบบ "เก็บ" เหมือนกันทั้ง 3 เครื่องดนตรี ลักษณะทำนองที่เป็นเสียงขึ้นอยู่ ณ เสียงโคเสียงหนึ่งนี้ ในเพลงเร็ว โดยปกติมักเรียกว่า "โยน" ส่วนเพลงปรบไถ่ มักเรียกว่า "ท่า" นี้ เมื่อแปลทำนองแล้วมักจะจะได้ทำนองที่เป็นลักษณะเดียวกันกับทำนองกลุ่มนี้ หากแต่ทำนองหลักของทำนองกลุ่มนี้ได้แสดงให้เห็นว่าไม่ใช่ทำนองที่เป็นทำนองลูกโยนหรือลูกท่า แต่เป็นการดำเนินทำนองปกติ

ลักษณะการสอดทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชั้นมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันและคล้ายคลึงกัน อีกทั้งยังดำเนินทำนองเหมือนกันทั้ง 2 ครั้ง โดยครั้งแรกเริ่มตั้งแต่ห้องที่ 1 - 4 และครั้งที่ 2 เริ่มตั้งแต่ห้องที่ 3 - 4 จะเข้าและสอดด้วงนั้นมีลักษณะการดำเนินกลอนเหมือนกัน ส่วนซอผู้นั้นลักษณะทำนองมีความซับซ้อนและเกิดความคลี่คลายในส่วนท้ายทำนอง ทำให้การสอดทำนองของทั้ง 3 เครื่องดนตรีมีความเหมาะสมพอดีต่อกัน และสอดคล้องไปกับทำนองหลักด้วย

ลักษณะการสอดทำนองของทำนองกลุ่มนี้ มีลักษณะของความเหมาะสมพอดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติประการสำคัญประการหนึ่งของงานศิลปะที่ต้องกระทำให้เกิด หากศิลปะนั้นเป็นศิลปะระดับสูง ลักษณะเช่นนี้พบในทำนองของเพลงเร็วเรื่องแขกมดดินหมูนี้อยู่โดยทั่วไป

3. ความกระจ่างชัด (CLARITY)

ท่อน 9 กลุ่มที่ 1

ทำนองหลัก

(- ม - ล	- ม - ล	--- ม	- ล --	- ล ท ค	ร ค --	-- ท -	- ล ---)
ร - ร -	ร - ร -	-- ร -	ร ---	ช - - -	-- ท ล	--- ล	- ร --

ทางซอด้วง

ร ม ร ล	ร ม ร ล	-- ร ม	ร ล --		ร		
				ช ล ท ค	ค ท ล	- ท ล ล	- ท ล ล

ทางซออู้

ล	ล		ล --	ช ล ท ค	ร ค ท ล	- ท ล ล	- ท ล ล
ร ม ร	ร ม ร	-- ร ม	ร				

ทางจะเข้

ร ม ร ล	ร ม ร ล	-- ร ม	ร ล --	ช ล ท ค์	ร ี ค ท ล	- ล	- ล
						- ล	- ล

จากทำนองหลักของโน้ตตัวอย่างกลุ่มนี้ พบลักษณะที่สำคัญคือ "ความกระจ่างชัด" กล่าวคือลักษณะทำนองหลักเป็นการบรรเลงสลับมือตีเก็บอย่างเพลงทางพื้น โดยทั่วไป การสอดทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้นมีการบรรเลงเหมือนกันกับทำนองหลักสอดประสานกันไปมา เมื่อฟังแล้วเป็นการบรรเลงเก็บตามธรรมชาติทั่วไป ทำให้ความกระจ่างชัดปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อทำการพิจารณาทำนองกลุ่มนี้ ส่วน 2 ห้องสุดท้ายของแต่ละเครื่องดนตรีนั้นจะเป็นการแปรทำนองไปตามทำนองเฉพาะของตนเอง ซอด้วงและซออู้ดำเนินทำนองเหมือนกัน ส่วนจะเข้เน้นเป็นการบรรเลงแบบที่เรียกว่า "การคิดทิงนอย" ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งในการคิดจะเข้

4. ความเข้มข้น (INTENSITY)

ท่อน 1 กลุ่มที่ 1

ทำนองหลัก

(ทล) ช	- ช ร ร	(ทล) ล ท	ร - ม -	- ช / ลท	ร - ม -	ช - ร ม	ช ล - ช)
ช ร	ร ท	ช	- ท - ร	ร ช	- ท - ร	- ท - -	- - ช

ทำนองซอด้วง

ร ช	ร		ร ม ร		ร ม ร	ช ม ร ม	ช ม ล ช
(ทล)ช	ท ล ท	(ทล)ช ล ท	ท	ช ท ล ท	ท		

ทำนองซออู้

(ทล)ช ช	ช ร ท	(ทล)ช ล ท	ล ท ค ร	ช ท ล ท	ร ท	ช	ช ล ช
ร	ร				ม ร	ม ร ม	ม

จะเข้

						พ ม ร ฎ	พ ช ล ษ
ทลช ษ	ช ร ท	ทลช ล ท	ร ท ม ร	ท ช ล ท	ร ท ม ร		
ร	ร						

ลักษณะการสอดทำนองระหว่างซอด้วง ซออู้และจะเข้ ของทำนองหลักประโยคที่ 1 ท่อน 1 ในเพลงเร็วเรื่องแขกมัคคินหมูนี้นี้ เมื่อทำการวิเคราะห์พบว่า มีลักษณะการสอดทำนองไปตามลักษณะของทำนองหลัก ซึ่งเป็นลักษณะทำนองหลักที่มีความเข้มข้นกล่าวคือ มีการนำกลวิธีพิเศษ "สระบั๊ด" เข้ามาประกอบเป็นทำนองหลัก ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่พบในทำนองหลักโดยทั่วไป นอกจากนี้แล้วลักษณะการดำเนินทำนองหลักยังมีการบรรเลงสลับเสียงกลับไปกลับมาทำให้ลักษณะของ "ความเข้มข้น" ปรากฏอยู่ในทำนองเพลงเร็วเรื่องแขกมัคคินหมู คุณสมบัติดังกล่าวนี้ทำให้เพลงเร็วเรื่องแขกมัคคินหมูนี้นี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นเรื่องที่ยอคยี่ยมที่สุดในบรรดาเรื่องของเพลงเร็วเรื่องต่าง ๆ

ลักษณะของทำนองห้องที่ 1 - 4 ของซอด้วง ซออู้และจะเข้ นั้นมีความแตกต่างกันไปตามข้อจำกัดของเสียงในแต่ละเครื่องมือ ลักษณะการดำเนินทำนองของซออู้ในห้องที่ 4 นั้นมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากทำนองหลัก กล่าวคือมีการใช้เสียงที่ตกหลุมของบันไดเสียงคือเสียง โด มาประกอบ เนื่องจากลักษณะเสียงของทำนองหลักมีการเรียงร้อยเสียง "มีสูง" ซึ่งเป็นเสียงที่เกินนิ้วก้อยของซออู้ซึ่งเป็นเสียง เร ส่วนจะเข้ นั้นมีการดำเนินทำนองที่สายกลางแต่เป็นทำนองเดียวกันกับทำนองหลัก

ลักษณะการสอดทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้นในทำนองกลุ่มนี้พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปจากทำนองหลักเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทำนองหลักของทำนองกลุ่มนี้มีความ "เข้มข้น" เป็นอย่างมาก เมื่อเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้นบรรเลงเกาะไปกับทำนองหลักผู้เสียงถูกคกพร้อม ๆ กัน ทำให้เกิดคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของงานศิลปะคือ "ความเข้มข้น "

ลักษณะของความเข้มข้นนี้ปรากฏขึ้นในประโยคที่ 1 และท่อนที่ 1 ของเพลงเร็วเรื่องแขกมัคคินหมูนี้นี้ ทำให้บทเพลงเกิดอรรถรสในเรื่องของความเข้มข้นเป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นเครื่องชี้ว่าเพลงเร็วเรื่องนี้เป็นเพลงเร็วที่มีความพิเศษ โดยเฉพาะคุณสมบัติในเรื่องของความประสานกลมกลืนพอเหมาะพอดีและมีความเข้มข้นเป็นประการสำคัญเสมอ

5. ความเป็นเอกภาพ (UNITY)

ท่อน 6 กลุ่มที่ 10

ทำนองหลัก

- - ค -	- ค - ร	- - ม -	- - ม -	- - ค -	- ค - -	- ร - ม	- ช - ล
- ค ค	ช - - -	- ม - -	- ร - -	- ค ค	ช - - -	- ล - ท	- ช - ล

ทางซอด้วง

	- ร	- ม ม -	- ร ม -			- ร - ม	- ช - ล
- - คคค	ช ค			- - คคค	ช ค - -		

ทางซออู้

- - คคค	ช ค - ร			- - คคค	ช ค - -		- ช - ล
		- ม ม -	- ร ม -			- ร - ม	

ทางจะเข้

- - คคค	ค - ร	- ม ม -	- ร ม -	- - คคค	ค - -	- ร - ม	- ช - ล
	ช				ช		

จากทำนองหลักที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นทำนองหลักที่แสดงให้เห็นถึงการมี "เอกภาพ" กล่าวคือมีลักษณะการตีแบบลักจังหวะ ชักเชื้องทำนองไปมา มีลักษณะเป็นชุดทำนอง ในการสอดทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชั้นนั้นต้องบรรเลงไปตามทำนองหลักซึ่งเป็นทางบังคับ ซึ่งลักษณะทำนองที่มีการลักจังหวะเช่นนี้ ถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเพลงเร็ว เรื่องแขกมัดดินหมู เมื่อบรรเลงสอดประสานกันแล้วก่อให้เกิดความงามทางศิลปะ

6. ความหลากหลาย (VARIETY)

ท่อน 2 กลุ่มที่ 4

ทำนองหลัก

- ท ล ช	- ช - ม	- - - ร ม	- ช - ล	ล ท ค ม	- ร - ค	ท - ร ค	- - ร ร
- ท ล ช	- ม - -	ล ท ค -	- ช - ล	ช - - -	ล - ช -	- ล - -	ท ล - ช

ทางซอู้

ร ท ล ช	ท ล ช	ช ช	ช ล	ช ล ท	ค ช ค	ท ค	ท ล ร ช
	ม	ร ม	ร ม	ร	ม	ร ค	

ทางจะเข้

ร ท ล ช	ท ล ช ม	ร ร ม	ร ม ช ล	ท ช ล ท	ค มี ร ค	ท ล ร ค	ท ล ร ช
		ท					

จากทำนองตัวอย่างกลุ่มนี้ได้แสดงคุณลักษณะในเรื่องของ "ความหลากหลาย" ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของงานศิลปะอีกประการหนึ่ง ความหลากหลายในเพลงเร็วเรื่องนี้ เป็นลักษณะความหลากหลายในเรื่องของการดำเนินทำนองทางเก็บ ซึ่งแต่ละเครื่องดนตรีต่างมีคุณสมบัติในการดำเนินทำนองแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเอื้ออำนวยของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นว่ามีของเขตของเสียงอย่างไร พบว่าซอด้วงมีการดำเนินทำนองอย่างเรียบ ๆ ส่วนซอู้ใช้การลีโคยมี่เสียงคนละช่วงคู่ 8 เข้ามาใช้ร่วมในตอนท้ายทำให้ทำนองมีความแปลกและไพเราะ และจะเข้ เป็นการไล่เรียงเสียงจากสูง ลงมาสู่เสียงต่ำและมีการบรรเลงในสายทุ้มบ้างเล็กน้อยทั้งนี้เพื่อให้ตรงกับลักษณะทำนองหลัก และเป็นลักษณะดีของจะเข้ที่มีช่วงเสียงกว้างกว่าเครื่องดนตรีชิ้นอื่นในวง ทำให้สามารถบรรเลงได้หลากหลายช่วงเสียง

จากลักษณะการดำเนินทำนองเป็นลักษณะเก็บโดยยึดทำนองหลักเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่าทางของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้นนั้นมีความแตกต่างกันบ้างซึ่งในบางช่วงทำนองจะเป็นลักษณะการดำเนินทำนองอย่างเดียวกัน หรือในบางทำนองก็แยกไปตามทางของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น หากแต่เมื่อทำการสอดทำนองกันเรียบร้อยแล้วจะได้คุณลักษณะในเรื่องของความหลากหลาย ซึ่งทำให้ทำนองตัวอย่างกลุ่มนี้มีความสมบูรณ์ตามองค์ประกอบที่ดีของงานศิลปะ

7. ความสำเร็จสมบูรณ์ (COMPLETENESS)

ลูกบาท - ลูกโยน

ทำนองหลัก

7. ความสำเร็จสมบูรณ์ (COMPLETENESS)

ลูกบาศ - ลูกโยน

ทำนองหลัก

- - ชช	- ม - ล	- ช - ม	- ร - ช	ลท ร ม	รคทล	- ช - ม	- ร - ช
- ช - -	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช	ช ร ม	รคทล	- ช - ท	- ล - ช

- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช
- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช

ทำนองซอด้วง

- ช - ชชช	ร ม ชล	ช ร ม ฟ	ช	ร ม	ร ม ชล		ร
			ทลช	ลท		ทลชล	ทลช

		ฟชลช		ร	ร		
คชลช	คทลช		คทลช	คชล	ทคท	คทลท	คทลช

ทำนองซออู้

ช- ชชช	ชล	ทลช	รทลช	ช	ชลทร	ทลช	ชทลช
	ร ม	ม		ม ร ม		ม	

คชลช	คทลช	ชลช	คทลช	ช	ลทคท	ชคท	ลช
		ฟ		ฟคฟ		ฟ	ร ร

จะเข้

ชลชชช	ร ม ชล	ทลชม	ชทลช	ลทรม	รคทล	ชร ม ฟ	ชทลช

ค ะ ล ช	ค ่ ท ล ช	ฟ ะ ล ช	ค ่ ท ล ช	ล ฝ ะ ล	ท ร์ ค ่ ท	ฟ ะ ล ท	ค ่ ท ล ช

ลักษณะทำนองหลักของทำนองบาคและโยน ซึ่งเป็นทำนองที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะในเรื่องของความสำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของงานศิลปะที่ศิลปินจะต้องทำให้บังเกิดให้ได้ในงานศิลปกรรมของตนเองในขั้นนั้นๆ ลักษณะทำนองหลักจะเห็นได้ว่ามีลูกตกเป็นเสียงเดียวกันทั้ง 2 ประโยคคือ เสียง ซอล โดยทำนองบาคในบรรทัดที่ 1 นั้นเป็นลักษณะการดำเนินทำนองที่เรียงร้อยไปสู่ลูกตกเสียง ซอล ในห้องที่ 1 - 4 หลังจากนั้นในห้องที่ 5 - 8 เป็นการดำเนินทำนองแยกไปอีกทางหนึ่งแต่กลับมาสู่ลูกตกเสียงซอลอีกเช่นกัน ส่วนบรรทัดที่ 2 ซึ่งเป็นทำนองโยนนั้น มีลักษณะขึ้นเสียงทำนองหลักอยู่กับที่ในตำแหน่งของเสียงซอลซึ่งเป็นเสียงลูกตกเดิมมาจากทำนองบาคดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ลักษณะทำนองหลักที่ได้ยกตัวอย่างนี้ได้แสดงคุณลักษณะในเรื่องของความสำเร็จสมบูรณ์กล่าวคือ ในการดำเนินทำนองหลักที่เป็นตัวอย่างนี้มีการใช้บันไดเสียงทางเพียงออล่างโดยมีโครงสร้างเสียงที่ ซ ล ท X ร ม X ลักษณะการกำหนดลูกตกได้ดำเนินมาสู่เสียงที่เป็นเสียง Tonic ของบันไดเสียงนี้คือเสียง ซอล ทำให้การจบมีความสำเร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้แล้วลักษณะการดำเนินทำนองของบรรทัดที่ 1 ซึ่งเป็นทำนองบาคนั้นได้ดำเนินทำนองให้มาตกลูกตกในห้องที่ 4 และห้องที่ 8 ซึ่งอยู่ห่างกัน 4 ห้องโน้ต แต่ทำนองโยนนั้นได้กำหนดให้ถี่ขึ้นในทุกๆ 2 ห้องลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้ฟังเกิดการคลั่งคลาย ทำให้ความสำเร็จสมบูรณ์เกิดขึ้นอย่างชัดเจน

ลักษณะการสอดทำนองของซอด้วง ซออู้และจะเข้ นั้น จากการพิจารณาจากทำนองตัวอย่างนี้พบว่า แต่ละเครื่องดนตรีมีลักษณะการดำเนินทำนองเป็นทำนองเฉพาะของตนเอง โดยจะเริ่มดำเนินทำนองเป็นทางเฉพาะในห้องที่ 3 เป็นต้นไปทั้งโน้ตบรรทัดที่ 1 และโน้ตบรรทัดที่ 2 ส่วนโน้ต 2 ห้องแรกนั้นเป็นการดำเนินทำนองตามลักษณะของทำนองหลัก ลักษณะการดำเนินทำนองของแต่ละเครื่องมือเช่นนี้ทำให้การสอดทำนองโดยรวมมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการเน้นทำนองในส่วนต้นโดยสอดทำนองที่เป็นทำนองเดียวกัน 2 ห้อง หลังจากนั้นเป็นการดำเนินทำนองทางเฉพาะ

ทำนองบาคห้องที่ 3 - 8 (โน้ตบรรทัดที่ 1) ซอด้วงมีการดำเนินทำนองทางเสียงสูงในห้องที่ 3 แล้วเรียงร้อยมาสู่เสียงต่ำในห้องที่ 4 หลังจากนั้นมีการเรียงร้อยลักษณะเช่นเดิมโดยเรียงไปทางเสียงสูงแล้วร้อยลงมาทางเสียงต่ำ ส่วนซออู้นั้นมีลักษณะการดำเนินทำนองเป็นทางเฉพาะซึ่งจะพบได้ในห้องที่ 5 - 8 ลักษณะการดำเนินทำนองเช่นนี้จะทำให้ทำนองมีความกลมกลืน

เนื่องจากไม่มีเสียงข้ามไปมาหรือเสียงคนละช่วงคู่ 8 ซึ่งเป็นลักษณะการดำเนินกลอนที่ต้องหลีกเลี่ยง นักดนตรีจะถือว่าเป็นกลอนที่ไม่สมบูรณ์จึงไม่ควรให้เกิดขึ้นขณะบรรเลง จะเข้ เป็นเครื่องคิดที่มีลักษณะการดำเนินกลอนไปกับทำนองหลัก

เมื่อซอด้วง ซออู้และจะเข้ได้สอดทำนองพร้อม ๆ กันตามทำนองที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เกิดเป็นเกลียวที่มีความไพเราะและได้ทำนองที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์เมื่อได้บรรเลงต่อกับทำนองที่เป็นทำนองโยนในโน้ตบรรทัดที่ 2 ของทำนองตัวอย่างนี้

8. ความลงรอย (CONSISTENCY)

ท่อน 3 กลุ่มที่ 1

ทำนองหลัก

ลช)ช-	ช-ช-	ช-มร	- - - -	ลช)ช-	ช-ช-	ช-มร	- - - -
-ร-ม	-ร-ม	-ค-ค	-ช--	-ร-ม	-ร-ม	-ค-ค	-ช--

มร--	มร--	ค-มร	- - - -	มร--	ครมช
-ค-ช	-ค-ช	-ช-ค	-ช--	-ค-ช	- - -ช

ทำนองซอด้วง

ชรชม	ชรชม	ช มร		ชรชม	ชรชม	ช มร	
		ค	คช-ชชช			ค	คช-ชชช

มร	ร	มร		มร	รมช
คช	ค คช	คช	คช--	คช	ค

ทำนองซออู้

ช ช	ช ช	ช	คทลช	ช ช	ช ช	ช	คทลช
ร ม	ร ม	คมร		ร ม	ร ม	คมร	

คช	ครคช	คช	ช - -	ช	ช
มร		มร	ค	มรค	ครม

จะเข้

ช ร ช ม	ช ร ช ม	ช ค ม ร	ค	ช ร ช ม	ช ร ช ม	ช ค ม ร	ค
			ช-ชชช				ช-ชชช

ม ร	ร	ร ค ม ร	ค	ม ร ค	ค ร ม ช
ค ช	ค ค ช		ช - -	ช	

ลักษณะการดำเนินทำนองหลักของทำนองตัวอย่างที่แสดงคุณลักษณะของความสม่ำเสมอนี้ ลักษณะการดำเนินทำนองหลักแบ่งออกเป็น 2 ช่วงดังนี้

1. ช่วงที่ 1 พบได้จากทำนองตัวอย่างบรรทัดที่ 1 ซึ่งแบ่งทำนองออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 4 ห้องโน้ต ทั้ง 2 กลุ่มเป็นทำนองเดียวกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการซ้ำทำนองนั่นเอง

2. ช่วงที่ 2 พบได้จากทำนองตัวอย่างบรรทัดที่ 2 เป็นการ " ดัดทอน " ทำนองจากทำนองบรรทัดที่ 1 โดยนำทำนองส่วนท้ายที่เป็นลูกตกมาเรียงต่อกันและเรียงร้อยไปสู่ลูกตกเสียงเดิมในทางเสียงสูง ซึ่งเป็นเสียงซอล

จากทำนองหลักที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เมื่อขอคัง ซอฮู้และจะเข้ได้ดำเนินทำนองเป็นทางเฉพาะของตัวเอง ทำนองเพลงบรรทัดที่ 1 ทั้ง 4 ห้องแรกและ 4 ห้องหลัง ขอคังเป็นการตีเก็บในห้องที่ 1 - 2 และเรียงร้อยมาสู่ลูกตกเสียงซอลในห้องที่ 3 - 4 และท้ายห้องที่ 4 เสียงลูกตกได้มีการใส่กลวิธีพิเศษ " สะบัด " เข้าไป ส่วนซอฮู้นั้นมีลักษณะการดำเนินทำนองเช่นเดียวกับขอคังแตกต่างกันที่ทำนองห้องที่ 4 มีลักษณะการเก็บเรียงเสียง " โค ที ลา ซอล " จะเข้ดำเนินทำนองเช่นเดียวกับขอคังทั้ง 4 ห้องแรกและ 4 ห้องหลัง

การดำเนินทำนองของบรรทัดที่ 2 ทั้ง 3 เครื่องดนตรีพบว่าซอฮู้และขอคังดำเนินทำนองเก็บเป็นทำนองเดียวกัน ส่วนจะเข้ นั้นมีความเหมือนกับขอคังและซอฮู้เช่นเดียวกันแตกต่างกันที่ โน้ตห้องที่ 3 มีการใช้เสียงสลับกันกับขอคังและซอฮู้ ดังนี้

ขอคัง	ค ช ม ร
ซอฮู้	ค ช ม ร
จะเข้	ร ค ม ร

จากการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้น เมื่อทำการสอดทำนองระหว่างกันทำให้มีความสอดคล้องประสานกลมกลืนกันเป็นอย่างดี เนื่องจากการดำเนินทำนองของแต่ละเครื่องดนตรีนั้นมีความเหมือนกันเกือบจะเป็นทำนองเดียวกัน จากการวิเคราะห์พบว่าลักษณะทำนองหลักที่เป็นทำนองเก็บและมีกลวิธีพิเศษเข้ามาสอดแทรกด้วยแล้ว เครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่ต้องแปลทำนองมาเป็นทำนองของตัวเองนั้นจะไม่สามารถสอดแทรกรายละเอียดให้เป็นทางที่แตกต่างกันได้ แต่ละเครื่องดนตรีมักจะบรรเลงทางทำนองหลักเป็นทางเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดการประสานกลมกลืนกันเป็นอย่างดี

การสอดทำนองในทำนองตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสม่ำเสมอเนื่องจากลักษณะการดำเนินทำนองมีการกำหนดลูกตกเป็นเสียงเดียวกันคือเสียงซอล ทั้งโน้ตกลุ่มใหญ่และโน้ตกลุ่มที่ถูกตัดทอนลงมาในบรรทัดที่ 2 ลักษณะเช่นนี้ทำให้เพลงเร็วเรื่องแขกมัดตีนหมูนี้นี้มีความไพเราะ มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองอีกประการหนึ่งด้วย

9. ความเคลื่อนไหว (MOBILITY)

ท่อน 3 กลุ่มที่ 7

ทำนองหลัก

- - ด ด	- ด - -	ด ด - ด	- ด - ค	- ค - ค	- ค - -	ค ค - ค	- ค - ร
- - ด	ม - - -	- ด - ม -	ม - - ช	- - ค -	ช - - -	- ค - ช -	ช - - ด

- ร ร	- ร - -	ร - ร - ร	- ร - ม	- ม ม	- ม - -	ม - ม - ม	- ม - ช
- - ร -	ด - - -	- ร ด -	ด - - ท	- - ม -	ท - - -	- ม ท -	ท - - ช

ทางซอด้าง

- - ด ด	ม ด - -	ด ด ม ด	ม ด -				ร
			ค	- - ค ค	ช ค - -	ค ค ช ค	ช ค -

- - ร ร	ร - -	ร ร ร	ร - ม	- - ม ม	ม - -	ม ม ม	ม - ช
	ด	ด	ด		ท	ท	ท

ทางซอู้

--ตต	ต--	ตต ต	ต-ค	--คค	ชค--	คคชค	ชค-ร
	ม	ม	ม				

--รร	ลร--	รรลร	ลร-ม	--มม	ทม--	มมทม	ทม-ช

ทางจะเข้

			ค				
--ตต	ต--	ตต ต	ต-ค	--คคค	ชค--	คคคชค	ชค-ร
	ม	ม	ม ค				

--รรร	ร--	รรร ร	ร-ม	--มมม	ม--	มมม ม	ม-ช
	ล	ล	ล		ท	ท	ท

จากการดำเนินทำนองของทำนองตัวอย่างกลุ่มนี้ พบคุณลักษณะที่สำคัญของงานศิลปะอีกประการหนึ่งคือเรื่องของความเคลื่อนไหว ทำนองตัวอย่างกลุ่มนี้เป็นทำนองที่แสดงอาการเคลื่อนไหวของเสียงโดยมีการการดำเนินทำนองในลักษณะเดียวกันทั้ง 2 บรรทัดโน้ต ลักษณะการดำเนินทำนองมีการบรรเลง "ลักจังหวะ" ใน 2 ห้องแรก ส่วน 2 ห้องหลังจากนั้นเป็นการบรรเลงซ้ำทำนองใน 2 ห้องแรกไปสู่เสียงคกประจำกลุ่ม ในกลุ่มทำนองตัวอย่างแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ทั้ง 4 กลุ่มทำนองนี้มีการเคลื่อนไหวของเสียงทั้ง 4 กลุ่มทำนอง โดยจะมีการเปลี่ยนเสียงของลูกคกไปโดยเรียงลำดับดังต่อไปนี้

- ทำนองที่ 4 บรรทัดที่ 1 มีเสียงลูกคกเป็นเสียง โค
- ทำนองที่ 8 บรรทัดที่ 1 มีเสียงลูกคกเป็นเสียง เร
- ทำนองที่ 4 บรรทัดที่ 2 มีเสียงลูกคกเป็นเสียง มี
- ทำนองที่ 8 บรรทัดที่ 2 มีเสียงลูกคกเป็นเสียง ซอล

การสอดทำนองของทำนองตัวอย่างกลุ่มนี้ของทั้ง 3 เครื่องดนตรีคือซอด้วง ซออู้และ จะเข้ นั้น มีลักษณะที่สอดประสานกลมกลืนกันเนื่องจากการดำเนินทำนองแบบเดียวกัน หากแต่เมื่อทำการสอดทำนองกันเรียบร้อยแล้วจะได้คุณลักษณะในเรื่องของความเคลื่อนไหวหรือการเคลื่อนที่ของเสียงที่เรียกว่า OBLIGUE คือมีกลุ่มหนึ่งอยู่กับที่และอีกกลุ่มเป็นตัวเคลื่อนที่ จึงทำให้ทำนองตัวอย่างกลุ่มนี้มีความไพเราะและมีการเคลื่อนที่อยู่เสมอ

10. ภาวะที่ขัดแย้งแล้วคลี่คลาย (CONFLICT - RESOLUTION)

ท่อน 8 กลุ่มที่

ทำนองหลัก

(--- ล	- ช - ฟ	- ร ม - ร	- ม ฟ ช	ล -- ล	- ช - ฟ	ฟ ม - ช ฟ	- - - ร)
- - ล -	ช - ฟ -	ค - ร -	- ม ฟ ช	ล - ล -	ช - ฟ -	- ร - -	ม ร ค -

ทางซอด้วง

- - ล ล	ช ช ฟ ฟ	ม ร ร	- ม ฟ ช	ล - ล ล	ช ช ฟ ฟ	ม ร ช ฟ	ม ร ร
		ค					ค

ทางซออู้

- - ล ล	ช ช ฟ ฟ		ช	ล - ล ล	ช ช	ช	
		ม ร ค ร	- ม ฟ		ฟ ฟ	ม ร ฟ	ม ร ค ร

ทางจะเข้

- - ล ล	ช ช ฟ ฟ	ม ร ค ร	- ม ฟ ช	ล - ล ล	ช ช ฟ ฟ	ม ร ช ฟ	ม ร ค ร

จากการดำเนินทำนองหลักของทำนองตัวอย่างกลุ่มนี้ พบคุณลักษณะที่สำคัญของงานศิลปะอีกประการหนึ่งคือ "การขัดแย้งแล้วคลี่คลาย" ซึ่งลักษณะเช่นนี้สามารถพบได้ในงานศิลปกรรมชิ้นสำคัญชิ้นนี้คือเพลงเร็วเรื่องแขกมดดินหมู ลักษณะการขัดแย้งจะพบได้ชัดเจนในท่อนที่ 1 - 4 ส่วนการคลี่คลายนั้นจะพบได้ในโน้ตห้องที่ 5 - 8 ลักษณะการขัดแย้งจะเห็นได้จากโน้ตห้อง

ที่ 3 ซึ่งมีเสียงถูกตกหายไป 1 เสียง เสียงถูกตกที่หายไปนั้น ไปตกในส่วนต้นของซึ่งเบ้ เสียงแรกของห้องที่ 5 ซึ่งควรจะต้องเป็นเสียงขึ้นต้นของกลุ่มต่อไป

ลักษณะการคลี่คลายในห้องที่ 5 - 8 นั้น การขึ้นต้นในห้องที่ 5 - 6 เป็นทำนองเดียวกันกับห้องที่ 1 - 2 ส่วน 2 ห้องสุดท้าย (ห้องที่ 7 - 8) เป็นการดำเนินกลอนเพลงให้ตกไปตามปกติ แสดงความรู้สึกสบายและคลี่คลายไปสู่การจบตามปกติ

การสอดทำนองของทั้ง 3 เครื่องดนตรีนั้นเป็นไปตามทำนองหลัก เนื่องจากทำนองหลักเท่านั้นแสดงคุณลักษณะในเรื่องของความขัดแย้งแล้วคลี่คลาย การสอดทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชั้นได้แสดงคุณลักษณะนี้อย่างชัดเจนโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงโน้ตแต่อย่างใด ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้เพลงเร็วเรื่องนี้มีความพิเศษและแตกต่างไปจากเพลงประเภทอื่น ๆ เป็นอย่างมาก

จากการนำคุณลักษณะที่สำคัญทั้ง 10 ประการเข้ามาทำการวิเคราะห์การสอดทำนองของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชั้น ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ พบว่าสามารถทำการสอดทำนองระหว่างเครื่องดนตรีด้วยกันเอง และการแปลทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นเพื่อให้เกิดความกลมกลืน และสอดคล้องกับท่วงทำนองหลักที่เป็นลักษณะเด่น ของเพลงเร็ว เรื่องแขกมดตีนหนู ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งลักษณะการสอดทำนองดังกล่าว ยังปรากฏคุณลักษณะที่สำคัญทั้ง 10 ประการและยังมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ด้วยการสอดทำนองมีลักษณะสัดส่วนที่ลงตัวและเกิดความพอดีนี้ การสอดทำนองในวงเครื่องสายไทย เพลงเร็วเรื่อง มดตีนหนู จึงเกิดคุณลักษณะที่สำคัญทั้ง 10 ประการที่กล่าวมา ตามการแสดงออกว่าด้วยความงามของศิลปะ โดยขนบตามหลักการสุนทรียศาสตร์